

УДК 368(575.2)

DOI: 10.35803/1694-5298.2021.2.296-302

УСОНАЛИЕВА Д.А.

¹БГУ им. К.Карасаева, Бишкек, Кыргызская Республика

USONALIEVA D.A.

¹BSU n.a. K. Karasaev, Bishkek, Kyrgyz Republic
ledidinara@mail.ru

КЫРГЫЗСТАНДА КАМСЫЗДАНДЫРУУ РЫНОГУН ЖАКШЫРТУУНУН ЖОЛДОРУ

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА В КЫРГЫЗСТАНЕ

WAYS TO IMPROVE THE INSURANCE MARKET IN KYRGYZSTAN

Макала учурда актуалдуу деп эсептелинип келген камсыздандыруу мамлелерине арналган. Камсыздандыруу экономикалык категория катары кандай мааниге ээ экендиги белгиленип, анын маңызы жана экономикада ээлеген орду каралган. Камсыздандыруу фондусунун өзгөчөлүктөрү чагылдырылып, коомдук өндүрүштүн тобокелдүү мүнөзүнүн келип чыгуу себеби айтылып, Кыргыз Республикасынын камсыздандыруу рыногунун калыптануу этаптары чечмеленип берилген. Камсыздандыруу рыногунун маанилүү экономикалык инструмент катары кеңири колдонулушу үчүн кандай шарттарды болушу кажет экендиги сунушталган.

Өзөк сөздөр: «камсыздандыруу» экономикалык категориясы, камсыздандыруу фонду, коомдук өндүрүштүн тобокелдүү мүнөзү, камсыздандыруу компанияларынын ишкердигинин көз карандылыгы.

Статья посвящена страховым отношениям, которые в настоящее время считаются актуальными. Подчеркивается важность страхования как экономической категории, его сущность и место в экономике. Отражены особенности страхового фонда, объяснены причины рискованности общественного производства, разъяснены этапы формирования страхового рынка Кыргызской Республики. Было предложено рекомендации для создания условий для широкого использования страхового рынка в качестве важного экономического инструмента.

Ключевые слова: экономическая категория «страхование», страховой фонд, рискованность общественного производства, зависимость от деятельности страховых компаний.

The article is devoted to insurance relations, which are currently considered relevant. The importance of insurance as an economic category, its essence and place in the economy are considered.

Features of the insurance fund are reflected, the reasons for the risky nature of social production are explained, the stages of formation of the insurance market of the Kyrgyz Republic are explained. It was suggested what conditions should be in place for the insurance market to be widely used as an important economic instrument.

Key words: economic category "insurance", insurance fund, risky nature of social production, dependence on the activities of insurance companies.

Азыркы учурда камсыздандыруу – коомдук өндүрүштүн мыйзам ченемдүү спутниги болуп эсептелинип келет. Мүлктөрүнүн коопсуздугунун сакталышында, кооптуу

кырдаалдарда, кокусунан болгон өрттөрдө, уурдалганда же жана башка күтүлбөгөн коркунучтардан алдын алуу максаттарынд мүлктөрдүн ээлери өз ара экономикалык мамиле түзүп келишет.

Камсыздандыруу мамилелеринде эң оболу зарылчылык мыйзамына жана кокустук түшүнүктөрүнө таянуу зарыл.

«Камсыздандыруу» экономикалык категориясы – бул биринчиден, юридикалык жана жеке тараптардын төгүмдөрүнүн эсебинен атайы фонддордун түзүлүшү, экинчиден аларды табигый кырсыктардан жана бөлөк жагымсыз кубулуштардан тарткан чыгымдарды калыбына келтирүүдө колдонуу, жана ошондой эле жарандардын жашоо турмушунда ар кандай жагымсыз окуялардан күтүүсүз жабыр тарткан жарандарга жардам берүүдө түзүлгөн экономикалык мамилелердин тутуму эсептелет. Каржы түшүнүгү экономикалык категория катарында акча каржаттарынын фондусун түзүү жана колдонуу процессиндеги экономикалык мамилелер менен байланыштуу. Ал эми камсыздандыруунун маңызы дагы акча каражаттарынын фондусун түзүү жана ал фонддун каражаттарын колдонуу менен тыгыз байланыштуу.

Камсыздандыруу ар дайым камсыздандыруу учуруна байланган, себеби камсыздандыруу учурунда ыктымалдуулук мамилелеринин мүнөзү мүнөздүү. Камсыздандыруу окуяларынын башталышы жана кесепеттери камсыздандыруу фондусунун каражаттарын пайдалануу менен байланыштуу. Камсыздандыруу төгүмдөрүнүн эсебинен түзүлгөн адистештирилген акчалай камсыздандыруу фондунун жардамы менен келтирилген зыяндын жабык бөлүштүрүлүшүн камсыздандыруу камсыз кылат [1]. Камсыздандыруу фондусунда калыптандыруу жана колдонуу боюнча кайрадан бөлүштүрүү мамилелери пайда болуп, анын таасири менен камсыздандыруу каржылоого жакындоо менен бирге анын өзгөчөлүктөрүнө басым жасайт.

Камсыздандыруунун дагы бир өзгөчөлүгү болуп, анын насыя категориясына жакындашуусу, б.а. камсыздандыруу фондусунун каражаттарынын кайтарылышы. Мына ошентип, акча формасында юридикалык документтер аркылуу мамилелерди бекемдөө менен бирге камсыздандыруу «каржы» жана «насыя» категорияларын байланыштырган мүнөзгө ээ. Ошол эле учурда ал экономикалык категория катары анын кызматтарынын аткарылышында дагы олуттуу мааниге ээ.

Ал эми камсыздандыруу фонду ар кандай табигый кырсыктардан жабыр тарткан коомдун чыгымдарын жабууга багытталган акча каражаттарынын жана материалдык резервинин топтомун түшүндүрөт.

Көп жылдык байкоолорго, талдоолорго негизделген турмуштук тажрыйбадан улам табигый кырсыктардын айттырбай келүүсү жана келтирилген чыгымдардын ар кандай болуусу күтүүсүздүктү мүнөздөгөн [2]. Ар кандай кооптонуулардан жабыркагандар болуп негизинен чарба ээлери эсептелгени байкалган. Дал ушундай учурларда кызыкдар болгон чарба ээлеринин ортосундагы тилектештик макулдашуулары күтүүсүз кооптонуулардын жана табигый кырсыктардын кесепеттерин акырындап жайкаганга мүмкүнчүлүк берет. Чыгымдарды жабууга канчалык көбүрөөк чарба ээлери катыша турган болсо, ошончолук бир чарба ээсине келтирилген чыгымдарды жабууга азыраак үлүш каражаты сарпталат. Ушундай себептерден улам камсыздандыруу пайда болгон.

Өнүккөн заманбап улуттук камсыздандыруу рыногун түзүү учурда тутумдук жана түзүмдүк реформаларды иштеп чыгуу талап кылынат.

Камсыздандыруу чөйрөсү ордун толтуруучу, топто-сактоо жана инвестициялык кызматтарды аткаруу менен бирге коомчулуктун өндүрүштүк жана социалдык-экономикалык бардык тараптарын өзүнө камтышы зарыл.

Камсыздандыруунун маанилүү өзгөчөлүгү кийинки мүнөздөмөлөр менен аныкталат:

1. Мамлекет тарабынан колдоолорго көз карандысыз жарандардын жана уюмдардын ар кыл кызыкчылыктарын коргоону камсыздандырууну мүнөздөйт;

2. Камсыздандыруунун өнүккөн абалы экономиканын туруктуу өнүгүүсүн шарттап, табигый техногендик мүнөздөгү чыгымдардын күтүүсүз болушунда бюджеттик чыгымдары кыскартпастан, мамлекеттин алдында турган социалдык-экономикалык мүнөздөгү бир катар көйгөйлөрдү (пенсиялык топтомдорду төлөө, багуучусунан ажыраганда же эмгек жөндөмдүүлүгүн жоготкондо, медициналык чыгымдарды төлөөдө ж.б.) чечүүдө маанилүү мааниге ээ;
3. Камсыздандыруу орто жана узак мөөнөткө улуттук экономикага калктын жана уюмдардын акча каражаттарын тарткандыктан орто жана узак мөөнөттүү инвестицияларды тартууда бирден-бир туруктуу каржы булагы болуп эсептелет.

Жарандардын каржылары менен байланышкан операцияларды аткарып жаткан бөлөк каржы институттарынын ишкердигине окшоп камсыздандыруу компанияларынын ишкердиги биринчиден калктын ишениминен, камсыздандыруу маданиятынан, экономиканын туруктуулугунан көз каранды. Өз учурунда камсыздандыруунун өнүгүсү экономикалык коопсуздуктун маанилүү категориясы катарында мыйзам чыгаруу базасынын деңгээлинен, мамлекеттин натыйжалуу салыктык-бюджеттик, акча насыялык саясатынын жүргүзүүсүнөн, камсыздандыруу компанияларынын сапаттуу абалдарынан жана алардын ишкердигин сапаттуу көзөмөлдөөдөн көз каранды.

Рынок экономикага өтүүдө камсыздандыруунун ээлеген орду коомчулукта кыйла жогорулап, камсыздандыруу тейлөөлөрү кенейтилип, мамлекеттик камсыздандыруунун альтернативалары өнүктүрүлүүдө.

Ал эми мамлекеттик менчик басымдуулук кылып турган улуттук чарбаны командалык-башкаруу системасында болсо камсыздандыруу коомдук мамилелерде жана экономикада учурдакыдай мааниге ээ боло алган эмес.

1-Таблица. Кыргыз Республикасынын камсыздандыруу рыногунун калыптануу этаптары

	Камсыздандыруу рыногу	Камсыздандыруу рыногун мамлекеттик жөнгө салуу
I-этап 1990-ж.	СССРдеги камсыздандырууну демонополизациялоонун этаптары	Мамлекет тарабынан жөндөөчү органы аныктала электеги Кыргызстандын камсыздандыруу рыногунун түзүлүшү
II-этап. 1992-2000-ж.	Кыргызстандын камсыздандыруу рыногунун экстенсивдүү өсүүсүнүн этаптары	Кыргыз Республикасынын мамлекеттик камсыздандыруу көзөмөлүнө караштуу мамлекеттик жөндөөчү органдын түзүлүүсү менен улуттук жөндөө системасы
III-этап. 2000-ж.-азыркы убак. чейин	Камсыздандыруу талаасын бөлүштүрүү этаптары	Мамлекеттик жөндөө системасынын кайра түзүлүүсү: камсыздандыруу боюнча мыйзам чыгаруунун өнүктүрүлүшү, көзөмөлдөө органдарынын кайрадан уюштурулушу (КР каржы министирлигине кызматтардын берилиши)

Эң алгачкы камсыздандыруу уюмдары адекваттуу укуктук регламентациясы жок, тажрыйбасыз квалификациялуу адистердин иштешинде, рыноктук инфратүзүмү дээрлик жок болгон учурда пайда болгон. Азыркы учурдагы камсыздандыруу компанияларынын алгачкы айрым бир өнүгүү булактарын мурдакы СССРдин Мамкамсыздандыруусунун методологиялык жана тажрыйбалык иштелмелери, камсыздандыруу технологиялары түзгөн. Мамкамсыздандыруу СССРдин бирдиктүү камсыздандыруу мейкиндигинин чачырашынан жана мамлекет үчүн каржылык чыгымдарды жабууга камсыздандыруу резервинен каражаттарды бир нече алуусунан улам алсыз абалга келген. Айрым камсыздандыруучулар

мурдакы советтик Мамкамсыздандыруунун принциптерине каршы болушуп, өздөрүнүн ишкердиктеринде чет элдик тажрыйбаларга таянышып, ошол чет өлкөлөрдөн билим тажрыйбаларын жогорулатышып, ошол өлкөлөрдүн камсыздандырууларын өз ишкердиктеринде колдонуп башташкан. Камсыздандыруу Кыргыз Республикасында эгемендүүлүктү алгандан баштап жаңыча кадам менен иштеп баштады. Советтик доордо Кыргызстанда жеке бир гана камсыздандыруу компаниясы болгон. Ал мамлекеттик түзүмдүн бир бөлүгү болуу менен бирге республиканын ар бир аймагында бирден филиалы болгон (Мамкамсыздандыруу). Мамкамсыздандыруу агрардык тармакты камсыздандырып, жүргүнчүлөрдү жана жүктөрдү ташууну ж.б. милдеттүү же ыктыярдуу түрдө камсыздаган. 1991-жылдан баштап кырдаал түп тамырынан баштап өзгөргөн. Камсыздандыруу иши демонополизацияланып, мамлекеттик камсыздандыруу уюмдарынын ордуларын акционердик камсыздандыруу компаниялары толуктаган. Алгачкы жеке камсыздандыруу компанияларынын ээлери болуп, эркин акча каражаттары бар ишканалар, уюмдар жана жеке беттер болуп калган. Алгачкы камсыздандыруу компаниялары кооператив (жеке өздөрүн камсыздаган) формасында түзүлгөн. Ошол убакытка 88 камсыздандыруу компаниялары, алардын ичинде жалгыз жеке мамлекеттик компания болгон.

Кыргыз Республикасынын территориясындагы камсыздандыруу уюмдары азыркы мыйзамга ылайык камсыздандыруу ишкердигин Адилет органдарында акционердик коом түрүндө (ачык же жабык тибинде) каттала алышат жана камсыздандыруу ишкердигин аткарууга тиешелүү лицензиясы бар юридикалык беттер аткара алышат [3].

Кыргыз Республикасында 1998-жылдын май айында 86 камсыздандыруу компаниялары катталган болсо, чындыгында алдардын 39-45% иштешип, калган фирмалар же иштешпей, же камсыздандыруу төгүмдөрүнүн түшпөгөнүнөн жабылууга дуушар болушкан. Анын үстүнөн ошол убакытка Германия, Англия, Россия, Казахстан ж.б. өлкөлөрдөн тартылган камсыздандыруу жана банктык капиталдар менен биргеликте уюштурулган биргелешкен камсыздандыруу компаниялары катталган.

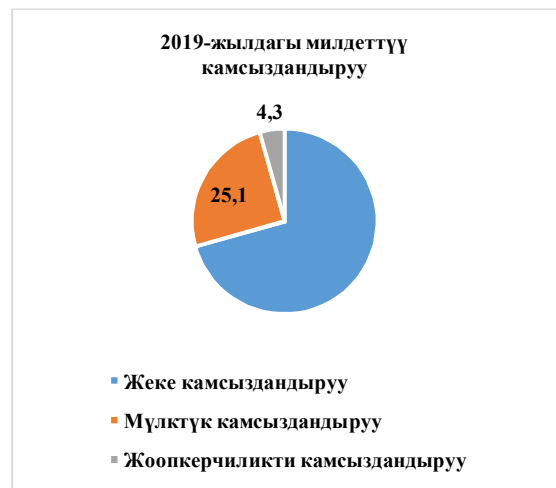
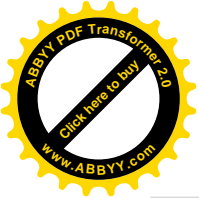
Кыргыз Республикасында 2019-жылга каржы тармагында 17 камсыздандыруу компаниялары ишмердигин жүргүзүшкөн. Анын үстүнөн эки камсыздандыруу компанияларынан лицензия алынган. Камсыздандыруу компанияларынын кирешелери 2018-жылга караганда 23,1%га өсүп (же 306,6 млн.сом) 1 636,1 млн.сомду түзгөн. Мында кирешенин негизги бөлүгү (1 308,1 млн.сом же кирешенин жалпы суммасынын 80 пайызы) камсыздандыруу төлөмдөрүнүн эсебинен топтолгон.

2018-жылы республикада 22 камсыздандыруу компаниялары катталып, ал эми камсыздандыруу тейлөөлөрү менен иштешип жаткан адамдарын саны 293 адамды түзгөн.

Камсыздандыруу компанияларынын дүң кирешелери 2018-жылга салыштырмалуу 5,9 пайызга жогорулап (же 71,9 млн.сом) 1 281,5 млн.сомду түзгөн. Мында кирешенин негизги бөлүгү (1 092,7 млн.сом же кирешенин жалпы суммасынын 85,3 пайызы) камсыздандыруу төлөмдөрүнүн эсебинен топтолгон.

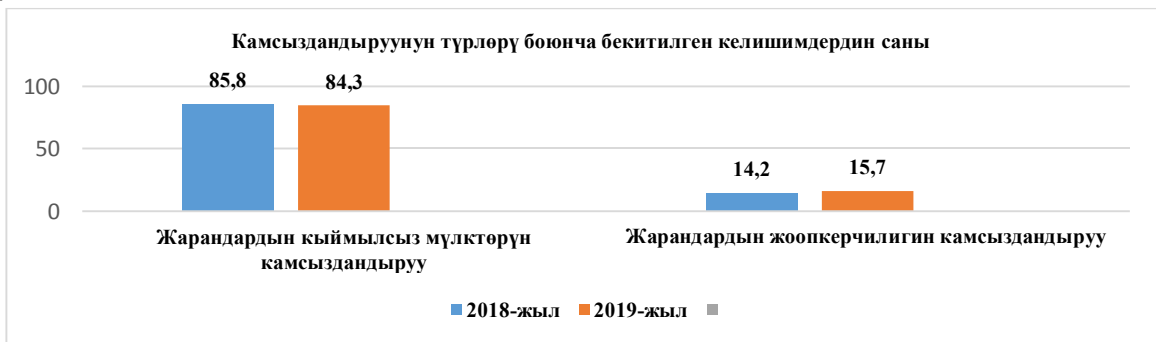
Ошол убакытка камсыздандыруу компанияларынын чыгымдары 3,0 пайызга жогорулап (же 33,9 млн.сом) 1 151,8 млн.сомду түзгөн. Келтирилген чыгымдар негизинен камсыздандыруу төгүмдөрүнө (премия), кайрадан камсыздандырууга (чыгымдардын жалпы суммасынын 43,5 пайызы) жана жалпы ишти жүргүзүүгө (32,1 пайыз) багытталган.

Камсыздандыруу компанияларынын каржылык-чарбалык ишкердигинин жыйынтыгында 2018-жылы 177,6 млн.сом көлөмдөгү киреше алынып, 2017-жылга салыштырмалуу 34,9 пайызга (45,9 млн.сом) жогорулап, жагымдуу каржы көрсөткүчү менен жыйынтыкталган. Кирешелүү компаниялар болуп 12 компания эсептелип, алардын киреше булагы 205,9 млн.сомду түзгөн болсо, ал эми 7 компания 28,3 млн.сом чыгаша тарткан.

1-сүрөт. Ыктыярдуу камсыздандыруу боюнча бекитилген келишимдердин 2018-2019-ж.ж. саны (жалпы санга пайыз менен)

2018-жылы камсыздандыруу компаниялары менен 372,6 мин. келишимге кол коюлуп, 2017-жылга караганда 200 мин келишимге көбүрөөк же 2,2 эсеге көп кол коюлган. 2019-жылы камсыздандыруу компаниялары менен 218,7 мин. келишимдерге кол коюлуп, 2018-жылга салыштырмалуу 153,9 мин келишимге азайып, пайыздык көрсөткүчтө 41,3 пайызды түзгөн.

2-сүрөт. Милдеттүү камсыздандыруу боюнча 2018-2019-жж. бекитилген келишимдердин саны (жалпы санга пайыз менен)

Макулдашылган жалпы келишимдердин 92,8 пайызы жеке беттер менен, ал эми 7,2 пайызы юридикалык беттер менен макулдашылган.

Келишимдердин басымдуу бөлүгү ыктыярдуу камсыздандырууга (жалпы макулдашылган келишимдердин 72,7 пайызы же 2708 миң) туура келет. Мында 2017-жылга салыштырмалуу анын саны 2,6 эсеге же 165,1 миң келишимге жогорулаган.

Милдеттүү камсыздандыруу жөнүндөгү бир катар мыйзам ченемдүү актылардын кабыл алынышы менен милдеттүү камсыздандырылган келишимдердин саны жогорулаган. Маселен, 2014-жылы 1 миңге жакын келишим макулдашылган болсо, 2018-жылы анын саны 101,8 миң келишимге жетип, анын ичинен 87,3 миң келишими – жарандардын мүлктөрүнүн милдеттүү камсыздандыруу келишимдери, ал эми 14,5 миң келишим жарандык жоопкерчиликтердин келишимдерин түзгөн.

Макулдашылган келишимдер боюнча камсыздандыруунун суммасы 2017-жылга салыштырмалуу 308,5млрд.сомго жогорулап, 35,3 эсеге көбөйүп 2018-жылы 1 182,3 млрд.сомду түзгөн. Камсыздандыруунун суммасынын өсүшү жарандык жоопкерчиликтик ыктыярдуу жана милдеттүү мүлктүк камсыздандырылуусунун эсебинен жогорулаган.

Камсыздандыруу окуяларынын саны 2018-жылы 8,7 миң окуя катталып, 2017-жылга салыштырмалуу 1,6 эсеге көп болгону аныкталган.[4] Камсыздандыруу төлөмдөрүнүн

көлөмү 2017-жылы 111,6 млн.сомду түзсө, 2018-жылы ал төлөм 126,2 млн.сомго жеткен. Мында негизги төлөмдөрдүн суммасы ыктыярдуу мүлктүк (59,9 млн.сом) камсыздандырууга жана жеке (48,3 млн.сом) камсыздандырууга туура келген.

2018-жылдын аягына камсыздандыруу компанияларынын активдеринин наркы 4 131,3 млн.сомду түзүп, бир жылда 6,4 айызга жогорулаган. Жалпы активдердин 43 пайызы кыскамөөнөттүү инвестицияларга туура келсе, 25 пайызы узак мөөнөттүү инвестицияларга туура келген.

Камсыздандыруу компанияларынын милдеттенмелери бир жылда 16,2 пайызга жогорулап, 2018-жылдын аягында 569,2 млн.сомго аныкталып, анын ичинде 371,7 млн.сомду (жалпы көлөмдүн 65,3 пайызын) камсыздандыруу резерви түзгөн. Бул убакытка өздүк капитал 5 пайызга жогорулап, жылдын аягында 3 562,1 млн.сомду түздү. Анын негизги суммасы уставдык капиталдын негизинде калыптанып, анын наркынын 87,4 пайызы үлүшүнө туура келген [5].

2-таблица. Камсыздандыруу компанияларынын активдери, капиталдары жана милдеттенмелери (жылдын аягына, млн.сом) [6]

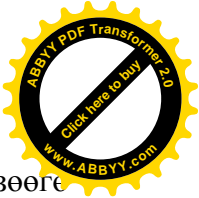
	2016-жыл	2017-жыл	2018-жыл	2019-жыл
Активдер	3410,0	3883,4	4131,3	4436,7
Жүгүртүлүүчү каражаттар	2194,7	2612,9	2586,9	2463,7
Алардын ичинен: кыска мөөнөттүү инвестициялар	1424,2	1837,0	1771,8	1550,8
Жүгүртүлүүдөн тышкары активдер	1215,3	1270,5	1544,3	1973,0
Анын ичинде: узак мөөнөттүү активдер	799,3	856,5	1030,9	1465,7
Милдеттенмелер	457,9	489,7	569,2	904,3
Кыска мөөнөттүү активдер	399,8	440,9	509,3	715,0
Алардын ичинде: камсыздандыруу резервдери	270,5	261,7	371,7	472,6
Узак мөөнөттүү милдеттенмелер	51,7	48,8	59,8	189,3
Жеке капитал	2952,1	3393,7	3562,1	3532,5
Алардын ичинде: уставдык капитал	2522,9	3027,9	3112,3	3103,9

1-таблицада көрсөтүлгөн маалыматтардан улам, камсыздандыруу биринчиден, жеке мүнөзгө ээ; экинчиден, субъектилери боюнча да, объектилери боюнча да ар кандай сыпатталат. Көлөмү боюнча дээрлик кең болуп, мазмуну боюнча дээрлик ар кандай болгондуктан камсыздандыруу боюнча мыйзам чыгаруу татаалданып келет.

Жүргүзүлгөн талдоодон улам, Кыргыз Республикасынын камсыздандыруу рыногунун абалына токтоло турган болсок, улуттук экономика кризистик абалга дуушар болуп жаткандай камсыздандыруу чөйрөсү дагы ошондой кырдаалга дуушар болуп жатат. Бирок Кыргызстанда камсыздандыруу чөйрөсү каржы институту катарында жаңы гана калыптанып келе жаткандыктан өзгөчө милдеттүү камсыздандыруу жагынан өнүгүүгө жетишээрлик потенциалы бар.

Биздин өлкөдө жүргүзүлүп жаткан экономикалык реформа камсыздандырууга маани бөлмөйүн анча алдыга жыла албайт. Рынок экономикасы өнүккөн өлкөлөрдүн тажрыйбасы көрсөткөндөй камсыздандыруу экономиканын стратегиялык маанилүү тармагы болуп эсептелет. Ал коомдун социалдык-экономикалык абалынын туруктуулугун камсыздоо менен бирге жарандардын кирешелерин жоготкон учурда же мүлктөрүнүн жараксыз абалга дуушар болгон учурларында ээлерине кетирген чыгымдарын жабууга кепилдик берет.

Камсыздандыруунун ээлеген орду микроэкономикалык деңгээлде жеке беттер менен юридикалык беттердин ортосунда өздөрүнүн мүлктү коргоо кызыкчылыктарын коргоо максатында конкреттүү камсыздандыруу келишими бекитилет. Ал эми ири территорияларды жабыркатып, жүздөгөн ишканаларды жараксыз абалга алып келип, миңдеген адамдардын жашоо тиричилигине кооптонууну жараткан ири табигый же техногендик кырсык болгон

учурларда келтирилген чыгымдарды жабуу камсыздандыруу тутуму аркылуу жүзөөгө ашырылып, макроэкономикалык кесепетке алып келет.

Кыргызстандын бүгүнкү күндөгү абалы өндүрүштүк ишканалардын ар кандай тобокелдиктерге дуушар болуп калышынан кабар берет. Кыргызстандагы бардык тобокелдиктердин 90 пайыздан ашыгы камсыздандыруучулук коргоонуусу жок, ошол себептен тилекке каршы жыл сайын көптөгөн табигый кырсыктардан табият дагы жапа чегип, адамдар да орду толгус жоготууга дуушар болуп келүүдө.

Кыргызстанда төмөнкү шарттар аткарылганда гана камсыздандыруу маанилүү экономикалык инструмент катары колдонулмат:

- камсыздандыруунун бардык тармактары жана түрлөрү кенири өнүккөндө гана;
- милдеттүү жана ыктыярдуу формаларынын оптималдуу айкалышында;
- тобокелдиктерди башкаруу механизмдин бардык этаптарда жакшыртылышында;
- дээрлик кооптуу жана ири тобокелдиктерде камсыздандыруу коргоо тутумунакийирүүдө;
- узак мөөнөттүү жашоону камсыздоо формасын өнүктүрүүдө;
- камсыздандыруунун бардык шарттарын жакшыртууда;
- камсыздандыруучулардын алдында камсыздоо компанияларынын өздөрүнүн милдеттерин аткарууда укуктук жана каржылык кепилдиктерди үзгүлтүксүз камсыздоодо.

Бул маселелерди чечүүдө камсыздандырууну жөндөө жана колдоо боюнча атаандаштыктын рыноктук механизми менен мамлекеттик органдардын бирге шайкеш келүүсү абдан чоң мааниге ээ.

Адабияттар тизмеси

1. Мурзалиева Э.И. Современное состояние и перспективы развития имущественного страхования в Кыргызской республике [Текст] / Э.И. Мурзалиева, Р.Т. Мамирова, Н.К.Ашымбекова // Вестник КГУСТА. – 2018. - №1 (59). - С.161.

2. Тологонова А.М., Дубинина К.И. Международная практика определения стоимостиземли и размера возмещения компенсаций при изъятии для государственных и муниципальных нужд [Текст] / А.М. Тологонова, К.И.Дубинина // Вестник КГУСТА. – 2019. - №4 (66). - С.703.

3. "Кыргыз Республикасында камсыздандырууну уюштуруу жөнүндө" Кыргыз Республикасынын 1998-жылдын 23-июлундагы N 96 Мыйзамы. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/105?cl=ky-kg>

4. КР УБ 2019-ж. Отчету [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://www.nbkr.kg/DOC/17042020/000000000054456.pdf>

5. Кыргыз Республикасынын 2014-2018-жж. ишканаларынын каржысы. КР УСК 2019-ж. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.stat.kg/kg/news/v-2014g-predpriyatiyami-promyshlennosti-kyrgyzskoj-respubliki-bylo-polucheno-okolo-1-mlrd-ubytkov/>

6. Кыргызстан сандарда. КР УСК. Бишкек, 2020-ж. [Электронный ресурс] Режимдоступа: <http://www.stat.kg/ru/publications/sbornik-kyrgyzstan-v-cifrah/>